

CHOWANNA

TOM 1 (30)

JAKOŚCI EGZYSTENCJALNE WYZWANIEM DLA PEDAGOGIKI I EDUKACJI

Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego

Katowice 2008

Redaktor naczelny
Prof. dr hab. Stanisław Juszczyk

Recenzenci
Prof. dr hab. Józefa Bragiela, prof. dr hab. Bogusław Śliwerski

Rada Naukowa

Prof. dr hab. Jerzy Brzeziński
Prof. dr hab. Maria Czerepniak-Walczak
Prof. dr hab. Kazimierz Denek
Prof. dr hab. Tadeusz Frąckowiak
Prof. dr hab. Adam Frączek
Prof. dr hab. Stanisław Kawula
Prof. dr hab. Wojciech Kojs
Prof. dr hab. Stefan M. Kwiatkowski
Prof. dr hab. Zbigniew Kwieciński
Prof. dr hab. Tadeusz Lewowicki
Prof. dr hab. Mieczysław Łobocki
Prof. dr hab. Krystyna Marzec-Holka
Prof. dr hab. Stefan Mieszalski
Prof. dr hab. Aleksander Nalaskowski
Prof. dr hab. Czesław Nosal
Prof. dr hab. Irena Obuchowska
Prof. dr hab. Wincenty Okoń
Prof. dr hab. Stanisław Palka
Prof. dr hab. Karol Poznański
Prof. dr hab. Bronisław Siemieniecki
Prof. dr hab. Tomasz Szkudlarek
Prof. dr hab. Andrzej Radziewicz-Winnicki
Prof. dr hab. Bogusław Śliwerski
Prof. dr hab. Andrzej de Tchorzewski
Prof. dr hab. Janina Wyczęsany

Kolegium Redakcyjne

Prof. dr hab. Teresa Borowska
Prof. dr hab. Jerzy Zieliński
Prof. UŚ dr hab. Katarzyna Popiołek
Prof. dr hab. Barbara Kożusznik
Prof. UŚ dr hab. Jan M. Stanik
Prof. dr hab. Adam Stankowski
Prof. UŚ dr hab. Agnieszka Stopińska-Pająk
Prof. UŚ dr hab. Ewa Syrek

Sekretarz Redakcji

Dr Beata Pituła

www.chowanna.us.edu.pl

Adres Redakcji / Editorial Adress
Wydział Pedagogiki i Psychologii
Uniwersytetu Śląskiego
40-126 Katowice, ul. M. Grażyńskiego 53
tel./fax (032) 258-94-82
e-mail: juszczyk@us.edu.pl

40 LAT
UNIwersytetu
ŚLĄSKIEGO

Spis treści

Wstęp (<i>Teresa Borowska</i>)	5
--	---

Artykuły

KAZIMIERZ POPIELSKI Noetyczne jakości życia i ich znaczenie w procesie „bycia i stania się” egzystencji	9
TERESA BOROWSKA Godność jako wartość egzystencjalnie kreatywna; jej wymiary, miejsce wśród innych wartości oraz wpływ na poczucie sensu życia	27
ALICJA ŻYWCZOK Reaktywowanie idei odwagi i etycznej dzielności w wychowaniu dzieci i młodzieży	37
WOJCIECH ZAJĄC Piękno jako wartość. Konteksty pedagogiczne	57
BEATA ECLER-NOCOŃ Postfeministyczny obraz kobiety w literaturze kobiecej a rodzina – studium pedagogiczne	71
ZENON GAJDZICA Dwa wymiary bezradności społecznej jako wskaźniki (utruty) jakości życia osób z lekkim upośledzeniem umysłowym	83
RYSZARD CIBOR Wartości życiowe i ich bilans u osób starszych	97
JADWIGA MIZIŃSKA Młodość a wartość starości	111
JANUSZ MASTALSKI Aksjologiczny wymiar skutecznego wychowania	131
Noty o autorach	143

Wstęp

Jakości egzystencjalne – przedmiot analizy filozofii i socjologii, ale też i psychiatrii oraz psychologii – stają się także coraz większym wyzwaniem dla pedagogiki i edukacji.

Wszyscy Autorzy tego tomu, reprezentujący zresztą różne dyscypliny naukowe, koncentrują się głównie na jednej z tych jakości, tj. na wartości. Skoro V. Frankl w swej słynnej książce *Homo patiens* (1998) uważa, że życie człowieka realizuje się w świecie wartości, a K. Dąbrowski w *Poszukiwaniu zdrowia psychicznego* (1996) twierdzi, że to dzięki tej jakości może dojść do zapewniającej rozwój jednostki „integracji wtórnej”, to wartość staje się ważnym zadaniem dla pedagogiki.

Jeśli komercja, jako „wartość” kulturowa w dzisiejszym świecie, wiąże się z instrumentalnym podejściem do człowieka, to analizowane w tym tomie wartości przeciwnie – uwzględniają kreowanie i autokreację losu człowieka. Przedstawione przez poszczególnych Autorów wartości można uznać za wyznaczniki dobrego życia człowieka. Dzięki nim bowiem jednostka, stając się podmiotem, staje się także lepsza dla innych.

Całość tomu otwierają niezwykle ważne rozważania ks. Kazimierza Popielskiego, w których Autor nie tylko wskazuje na noetyczne jakości życia, ale też je analizuje, pokazuje ich znaczenie w wielowymiarowości bycia i wielokierunkowości stawania się człowieka. Wskazuje przy tym na prace Światowej Organizacji Zdrowia (WHO), rozszerzające rozumienie zdrowia o wymiar noetyczny.

Dwa następne artykuły dotyczą konkretnych wartości noetycznych. Pierwszy – godności – autorstwa Teresy Borowskiej – stanowi studium teoretyczno-empiryczne. Drugi traktuje o odwadze i dzielności; ich reaktywowanie Autorka – Alicja Żywczok, uznaje za wyzwanie dla współczesnego wychowania.

Od listy wartości noetycznych odbiega nieco wartość piękna, którą w kontekście pedagogiki wzięła na warsztat Wojciech Zając, choć i ta wartość ma przecież pewne znaczenie w życiu i stawaniu się człowieka.

Za pozornie nie pasujący do całości można by poczytać artykuł Beaty Ecler-Nocon. Tymczasem Autorka ta, uznając rodzinę za wartość naczelną, ukazuje ją w powiązaniu z postfeministycznym obrazem kobiety, lansowanym we współczesnej literaturze.

Wreszcie dyskusyjne wydać się może umieszczenie w tym tomie artykułu Zenona Gajdzicy, analizującego dwa wymiary bezradności społecznej, stanowiące wskaźniki jakości życia osób z lekkim upośledzeniem umysłowym. Ale i w tym wypadku artykuł ten koresponduje z tytułem tego tomu. I to nie tylko z racji jakości egzystencji tego typu jednostek, lecz również ze względu na pośrednie „dotykanie” takich wartości, jakimi są cierpienie, afirmacja, akceptacja czy nadzieja.

Jakość życia osób starszych i wartości z nimi związane pokazują w kontekście psychologicznym i tylko częściowo noetycznym dywagacje Ryszarda Cibora. To cenny materiał empiryczny, zwłaszcza że badania przeprowadzone zostały na dużej liczbie osób starszych.

Także starość, jako wartość życiowego doświadczenia, oraz odwagę – w przeciwieństwie do młodości, rozpatruje w niezwykle interesującym studium filozoficznym, mającym pośrednio głęboki wydźwięk pedagogiczny, Jadwiga Mizińska.

Jeszcze bardziej pedagogiczny charakter mają rozważania ks. Janusza Mastalskiego, pokazujące aksjologiczny wymiar skutecznego wychowania. Jest to wielce interesujące studium teoretyczne, będące dowodem bardzo dobrej znajomości literatury nie tylko teologicznej, lecz także filozoficznej i socjologicznej. Na jej kanwie Autor snuje dywagacje pedagogiczne, podkreślając znaczenie wartości w wychowaniu młodego człowieka.

Na koniec pragnę dodać, iż mimo że większość Autorów stanowią pracownicy Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach, w tym szczególnie Katedry Teorii Wychowania, znalazły się w tym tomie również artykuły pracowników naukowo-dydaktycznych Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie oraz Papieskiej Akademii Teologicznej w Krakowie.

Teresa Borowska

Noty o autorach

Ks. prof. dr hab. Kazimierz Popielski – kierownik Katedry Psychologii Zdrowia i Psychoterapii Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego.

Prof. dr hab. Teresa Borowska – kierownik Katedry Teorii Wychowania Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach.

Dr Alicja Żywczok – adiunkt w Katedrze Teorii Wychowania Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach.

Dr Wojciech Zając – adiunkt w Katedrze Teorii Wychowania Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach.

Dr Beata Ecler-Nocoń – adiunkt w Katedrze Teorii Wychowania Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach.

Dr Zenon Gajdzica – adiunkt Uniwersytetu Śląskiego, Wydział Etnologii i Nauki o Edukacji.

Dr Ryszard Cibor – adiunkt w Wyższej Szkole „Humanitas” w Sosnowcu.

Prof. dr hab. Jadwiga Mizińska – Instytut Filozofii Uniwersytetu im. Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie.

Prof. dr hab. Janusz Mastalski – kierownik Katedry Pedagogiki Papieskiej Akademii Teologicznej w Krakowie.

Nr indeksu 330566
PL ISSN 0137-706X

Copyright © 2008 by
Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego
Wszelkie prawa zastrzeżone

Redaktor
WIESŁAWA BULANDRA

Projekt okładki
i szaty graficznej
BEATA MAZEPA-DOMAGAŁA

Redaktor techniczny
MAŁGORZATA PLEŚNIAR

Korektor
LIDIA SZUMIGAŁA

Wydawca
Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego
ul. Bankowa 12B, 40-007 Katowice
www.wydawnictwo.us.edu.pl
e-mail: wydawus@us.edu.pl

Wydanie I. Nakład: 280 + 50 egz. Ark. druk. 9,25. Ark. wyd.
9,5. Papier offset. kl. III, 80 g Cena 27 zł

Łamanie: Pracownia Składu Komputerowego
Wydawnictwa Uniwersytetu Śląskiego
Druk i oprawa: Czerny Marian. Firma Prywatna GREG
Zakład Poligraficzny
ul. Wrocławska 10, 44-100 Gliwice

Zasady opracowania materiałów

1. Redakcja przyjmuje teksty nigdzie dotąd nie publikowane.
2. Nadsyłane prace będą recenzowane, a następnie omawiane na posiedzeniach Redakcji, która podejmie decyzję w sprawie zakwalifikowania ich do druku. O decyzji Redakcji Autor zostanie poinformowany. W przypadku niezakwalifikowania artykułu do druku zostanie on zwrócony Autorowi. (Prace realizowane między innymi w ramach grantu powinny być opatrzone informacją o rodzaju, numerze i tytule problemu badawczego).
3. Objętość tekstu nie może przekraczać 16 stron maszynopisu, łącznie z bibliografią, przypisami, tabelami, rysunkami. Wyjątek od tej zasady stanowią jedynie artykuły zamówione.
4. Materiały przekazane do redakcji powinny zawierać:
 - komputerowy wydruk tekstu wraz z dyskietką, ewentualnie maszynopis tekstu (znormalizowany, w dwóch egzemplarzach) wraz z bibliografią (uporządkowaną alfabetycznie, w układzie nazwisko/data),
 - tabele, rysunki (wydruk oraz dyskietka, ewentualnie wykonane starannie na kalce technicznej, opisane, w jednym egzemplarzu),
 - streszczenia w języku polskim i w języku angielskim,
 - przypisy: bibliograficzne (podane w tekście głównym, umieszczone w nawiasach w układzie nazwisko/data), rzeczowe (opatrzone cyfrą odpowiadającą numeracji ciągłej przypisów w tekście głównym, napisane na oddzielnej stronie),
 - informacje o Autorze (imię i nazwisko, tytuł, stopień naukowy i zawodowy, specjalność, stanowisko i miejsce pracy, aktualnie pełnione funkcje w stowarzyszeniach i towarzystwach krajowych i zagranicznych, adres do korespondencji, adres domowy, numer telefonu).

WARUNKI PRENUMERATY

Warunkiem regularnego otrzymywania „Chowanny” jest złożenie zamówienia na prenumeratę roczną. Cena jednego tomu w roku 2008 wyniesie 27 zł.

Zamówienia prosimy wysyłać pod adresem:

WYDAWNICTWO UNIWERSYTETU ŚLĄSKIEGO
UL. BANKOWA 12B, 40-007 KATOWICE
www.wydawnictwo.us.edu.pl
e-mail: wydawus@us.edu.pl
tel. (032) 359-15-70

Bieżące numery można nabywać bezpośrednio w księgarni Wydawnictwa ul. Bankowa 12 (budynek rektoratu) lub zamawiać korespondencyjnie za zaliczeniem pocztowym.

Subscription orders for all the magazines published in Poland available through the local press distributors or directly through the

Foreign Trade Enterprise
ARS POLONA
Krakowskie Przedmieście 7, 00-950 Warszawa, Poland
Bank Account: Bank Handlowy SA w Warszawie 201061-710-1310

Księgarnia Wysyłkowa
„LEXICON”
Maciej Woliński
skrytka pocztowa 957, 00-950 Warszawa 1
tel./fax (022) 625-01-29, (022) 648-41-23
e-mail: lexicon@medianet.pl

KOLPORTER SA
ul. Strycharska 6
25-659 Kielce